

BERENTE ANIKÓ–KONTRA MIKLÓS–SINKOVICS BALÁZS–WIRT PATRÍCIA
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar (University of Szeged, Hungary)

SZÜLETETT Ö-ZŐK, GYÜTTMÖNT-EK ÉS MEKÖGŐ-K NYELVHASZNÁLATÁNAK ÉS NYELVI ATTITŰDJEINEK ÖSSZEFÜGGÉSEI
NATIVE AND IN-MIGRANT SPEAKERS OF THE SZEGED DIALECT AND THEIR ATTITUDES TO VARIATION

Előadásunk a Szegedi Tudományegyetemen tevékenykedő OTKA kutatócsoport által végzett vizsgálat, a Szegedi Szociolingvisztikai Interjú (SZÖSZI) részeredménye.

A szegedi kutatás három fő adatközlői típusát választottuk a vizsgálat alanyául. Egyikük a született ö-ző, aki a helyi dialektust ma is büszkén használja. Adatközlőink második típusa az, akit gyüttmönt-nek neveznek a szegedi népnyelvben: ő másutt született, és nem tud ö-zve beszélni. Harmadik típusú adatközlőnk a mekögő-nek nevezett, aki a szegedi nyelvbe született bele, képes ö-zve beszélni, de inkább a sztenderdet használja. Az interjúk elemzésével arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen összefüggéseket mutatnak adatközlőink nyelvi szocializációjának körülményei és a szegedi tájnyelvvvel, mindenekelőtt annak emblematikus sajátosságával, az ö-zéssel kapcsolatos értékítéletei. Az egyének nyelvi életrajzára részletekbe menően kitérő interjúk és a különböző tesztek (pl. SR-teszt) elemzése erre lehetőséget nyújtanak. Az elemzés felszínre hozhatja, milyen mértékben van jelen adatközlőinknél az önstigmatizáció, és/vagy a szegedi tájnyelvhez kapcsolódó rejtett presztízs. Előadásunk másik fő célja, hogy összevessük a három adatközlőnek a szegedi tájnyelvvvel, főként az ö-zéssel kapcsolatos attitűdjeit az interjúk során tanúsított nyelvhasználatukkal. Hipotézisünk szerint adatközlőink nyelvi viselkedése a vizsgált emblematikus változó vonatkozásában korántsem lesz olyan következetes, mint nyelvi értékítéleteik – részben azért, mert a nyelv ösztönös tevékenység is, részben pedig azért, mert az ö-ző terepmunkással való beszélgetés egy igen sajátos beszédhelyzetet teremt. Megtörténhet tehát, hogy a született ö-ző adatközlő sztenderdet is használ, a mekögő néha ö-zik, a gyüttmönt pedig megpróbál „szögediesen” beszélni. Vizsgálandó az efféle „kilengések” dinamikája is: az interjúkon belüli eloszlásuk vagy az ö-zés különböző altípusainak aránya.